

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми, Україна), д-р іст. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Король С. М. (Суми, Україна), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ, Україна), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми, Україна), канд. наук із держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми, Україна), д-р філос. наук.

Рекомендовано до видання вченою радою юридичного факультету
Сумського державного університету
(протокол № 10 від 07.04.2016 року)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 18 квітня 2016 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, Р. Камберова та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – Ч. 1. – 168 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках II Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 699 від 22 грудня 2015 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці використано мапу «Русь, Московія і Тартарія» фламандського картографа XVI ст. Абрахама Ортелія.

СТАНОВЛЕННЯ ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КРАЇНАХ БАЛКАНСЬКОГО ПІВНОСТРОВА

Для сучасної Європи характерні інтенсивні інтеграційні процеси. Найбільш поширеним напрямом стає прикордонне (з другої половини 70-х років ХХ ст. – транскордонне) співробітництво, а організаційною формою – єврорегіон. В умовах світової глобалізації регіон використовується як засіб, гарантія збереження сталих традицій на національному та загальноєвропейському рівнях.

Ідея прикордонного (транскордонного) співробітництва зародилася у Західній Європі. Співпраця між прикордонними територіями країн цієї частини Європи почала розвиватися ще у 50-ті роки ХХ ст., коли існуючі кордони зовсім не відповідали історично усталеним лінгвістичним, етнічним, культурним і економічним спільнотам. З самого початку це був стихійний рух «знизу», на рівні окремих зв'язків між локальними спільнотами. Наприклад, у 1950 р. на німецько-французькому кордоні першими були зроблені кроки в економічній сфері щодо розширення комунікативної інфраструктури, хоча цьому, звісно, передувало створення інформаційних і консультативних центрів [1, с. 53-54]. Згодом співробітництво стало розвиватися і в польсько-німецькому прикордонні [2].

В наступний період відбувається становлення інституційної та нормативно-правової бази прикордонного (транскордонного) співробітництва. У 1971 р. було створено Асоціацію європейських прикордонних регіонів (*Association of European Border Regions, AEBR*). З червня 1985 р. почала діяти Асамблея європейських регіонів (*Assembly of European Regions, AER*), в якій об'єдналися регіони з усієї Європи, включаючи і країни СНД.

В 1980 р. у м. Мадрид було підписано Європейську рамкову конвенцію (далі – ЄРК) про транскордонне співробітництво територіальних громад і влади. Важливим доповненням стали три додаткові протоколи до ЄРК. Додатковий протокол (м. Страсбург, 1995 р.) надавав місцевим колективам можливість формувати органи співпраці, а підписані домовленості набирали юридичної сили. Протокол № 2 (м. Страсбург, 1998 р.) засвідчував те, що європейські держави фактично визнавали за територіальними громадами і владою право здійснювати як прикордонну, так і міжтериторіальну співпрацю у разі наявності спільних інтересів з неприлеглими закордонними громадами і владою. Третій додатковий протокол (м. Утрехт, 2009 р.) визначав процедуру створення структури транскордонного співробітництва – «*Об'єднання єврорегіонального співробітництва*» (далі – ОЕС) [3]. Доволі широко можливості співпраці місцевих органів влади сусідніх країн закріплені у Європейській Хартії Місцевого Самоврядування, укладеній 15 листопада 1985 р. у Страсбурзі [4].

Для зміцнення міжрегіональної співпраці Європейський Союз (далі – ЄС) запроваджує різноманітні програми та проекти, зокрема INTERREG, PHARECBC, TACISCBC, MEDA, CARDS, LACE та ін. Кожна програма має одну або кілька галузей реалізації і затверджений бюджет [5].

Внаслідок співпраці між країнами Західної Європи, які мають сталий економічний розвиток і правові традиції, сформувалась нормативно-правова база і механізми здійснення прикордонного (транскордонного) співробітництва у формі єврорегіону. Це може слугувати відправною точкою для інших регіонів Європи.

Досвід налагодження партнерських відносин в різних царинах життєдіяльності прикордонних територій спробували використати балканські країни: Албанія,

Болгарія, Румунія, Словенія, Сербія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Хорватія та Чорногорія. Політичні та економічні зміни у Південно-Східній Європі, починаючи з 1989 р., сприяли виникненню нових, змінюваних умов для розвитку прикордонного і транскордонного співробітництва.

На Балканах єврорегіони виникають у 90-х роках ХХ ст. і стають доволі розповсюдженою формою транскордонного співробітництва. Метою їх створення є співпраця прикордонних регіонів шляхом прямого діалогу в економічній сфері, покращення транспортного сполучення, захисту навколишнього середовища, активізації і розширення культурних заходів, обміну інноваційними технологіями в освіті, співпраці між органами місцевого самоврядування, територіального планування і будівництва, співпраці у складних ситуаціях стихійних лих і катастроф, в охороні здоров'я тощо [6].

Членами єврорегіонів виступають в основному регіональні і муніципальні утворення чи їх об'єднання. Наприклад, першим у Південно-Східній Європі у 1997 р. був зареєстрований болгарсько-грецький єврорегіон «*Места-Нестос*». Створення цієї територіальної спільноти було ініційоване ще в 1990 р. болгарською Прикордонною асоціацією Места і грецькою Прикордонною асоціацією Нестос, створеними у кооперації жителями міста Драма в Греції і жителями міст Благоєвградського району Південної Болгарії. У 1998 р. це територіальне співтовариство вступило до *АЕВР* і отримало статус єврорегіона. І на болгарській, і на грецькій територіях до складу цього єврорегіону входять по 8 муніципалітетів [7]. Цікавим є приклад становлення єврорегіонів Адріатика, Нешава, Данубіус та ін. [8].

Загалом за даними *АЕВР* у зазначеному секторі нараховується близько тридцяти єврорегіонів та подібних до них структур [8]. Активність у напрямку налагодження транскордонного співробітництва найбільше проявляє

Болгарія та Румунія, менше – Сербія, Македонія, Албанія та ін. Результати реалізації програм ЄС на Балканах відносно скромні у порівнянні із Західною Європою, однак вони достатньо наочні [9, с. 122, 131, 138, 148-149].

Таким чином, з кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст. країни Балканського півострова також активно включаються в процес транскордонного співробітництва.

1. Мікула Н. А. Теоретико-методологічні та практичні аспекти функціонування єврорегіонів / Н. А. Мікула // Регіональна економіка. – 2004. – № 4.

2. Лизанець О. В. Становлення і розвиток прикордонного співробітництва регіону [Електрон. ресурс]. / О. В. Лизанець. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Nvuuv/Ekon/2010_30/statti/2_8.htm.

3. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС), Утрехт, 16 листопада 2009 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_947.

4. Європейська Хартія Місцевого Самоврядування [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

5. LACE-PHARE: Praktikal Manual. June 2000 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.aebr.eu/files/publications/practical_manual.en.pdf.

6. The Statute of the Adriatic Euroregion [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.regione.veneto.it/static/www/relazioni-internazionali/Document/STATUTE_AdriaticEuroregion.pdf.

7. Бородин Т. Л. Еврорегионы как инструмент региональной политики: сравнение опыта ЕС и стран СНГ / Т. Л. Бородин [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71268/04-Borodina.pdf?sequence=1>.

8. Сайт Асоціації європейських прикордонних регіонів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.aebr.eu/en/members/list_of_regions.php.

9. Strategies and Euroregions for Cross-Border Co-operation in Balkan and Danube European Countries. – Gorizia, 2011. – 264 p.